

I dukselandet Ghana går det fredeligt for sig, når de stridende partier mødes som her. Til gengæld findes der vold internt i det store parti, National Democratic Congress.

Partikammerater. I nogle demokratier finder kampen om magten og den politiske vold sted internt i partierne – hvorfor?

Vold i egne rækker

AF JØRGEN ELKLIT
MERETE BECH SEEBERG
og SVEND-ERIK SKAANING
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Demokrati er en fredelig måde at håndtere politiske uenigheder på. Sådan tænker vi i hvert fald typisk. Derfor har det også tiltrukket sig megen opmærksomhed, at de amerikanske primærvalg på det seneste er blevet skæmmet af vold. Tilhængere af Donald Trump er flere gange stødt sammen med kritiske demonstranter. Der er også andre eksempler; blandt de mere prominente finder vi gadekampene mellem tyske nazister og kommunister i mellemkrigsstidens Weimarrepublik. I nyere tid endte Kenyas valg i 2007 i en meget voldelig konflikt mellem tilhængerne af forskellige politiske partier, der kostede 1300 mennesker livet og 600.000 internt fordrevne.

Mere overraskende er det, at vold ofte forekommer mellem tilhængere af samme parti. Det sker især, når politiske partier udpeger deres kandidater til nationale eller lokale valg. I mange tilfælde er der faktisk mere vold forbundet med denne udvælgelsesproces end med de efterfølgende valg, hvor partierne konkurrerer mod hinanden.

I verdens yngste land, Sydsudan, opstod der i 2013 gnidninger mellem præsident Salva Kiir og vicepræsident Riek Machar, begge fra regeringspartiet SPLM. Stridspunktet var primært kontrol over partiet og nomineringen af partiets kandidat til præsidentvalget i 2015, som senere måtte aflyses på grund af urolighederne. Stridighederne kulminerede i december 2013 i en skudveksling mellem forskellige fraktioner af præsidentgarden. I den unge nation, der netop var opstået ud af det uoplagede Sudan, skulle der ikke meget benzin til at antænde et bål. Der var rigeligt med våben i omløb og unge, arbejdsløse mænd, der var vant til at ty til vold. En borgerkrig har plaget landet siden. Titusinder af mennesker har mistet livet, og over en million er drevet på flugt af urolighederne.

Det overrasker ingen, når regeringspartierne i lande som Zimbabwe, Iran og Venezuela tyer til vold for at undertrykke oppositionen og sikre deres eget greb om magten. Det må vi forvente, når et udemokratisk regime med en demokratisk facade afholder valg. Men hvorfor tyer partiaktivister til vold mod egne partikammerater?

På trods af at intern partivold er udbredt og kan have katastrofale følger som i Sydsudan, har der ikke været megen opmærksomhed omkring problemet. I et nyt forskningsprojekt har vi derfor set nærmere på vold internt i politiske partier. Vi har allerede gjort os en række vigtige iagttagelser. Ofte har det stor betydning, at der findes et dominerende parti. Hvis man i regeringspartiet er så godt som sikker på at vinde valget, flytter usikkerheden og den reelle magtkamp fra valgdagen til kandidatudvælgelsen internt i partiet. Det var netop tilfældet i Sydsudan. Kampen om magten forskubber sig simpelthen fra det nationale valg til partiernes nominering af de kandidater, der skal stå på stemmesedlen.

I Sydafrika blev regeringspartiet African National Congress (ANC) ved det første demokratiske valg i 1994 landets altdominerende parti. I et land med en lang tradition for politisk vold, og hvor det er lukrativt at være parlamentsmedlem, spiller kandidaterne ofte deres tilhængere ud mod hinanden. Det fører i mange tilfælde også til vold mellem partifæller, af og til med døden til følge. Forklaringen er blandt andet, at man – hvis man bliver valgt – får adgang til mange slags indtægter, nogle mere ublu end andre.

Men vold i politiske partier opstår ikke kun i uoplagede lande domineret af et enkelt parti. Demokratier med mere ligeværdige partier såsom Bangladesh, Indonesien og Nigeria har også med jævne mellemrum oplevet alvorlige voldelige konflikter internt i de politiske partier. Selv den afrikanske duk, når det gælder demokrati, Ghana, oplevede sidste år en markant stigning i politisk motiveret vold. Det skete, da regeringspartiet National Democratic Congress (NDC) skulle udpege

sine kandidater til valget den 7. december i år.

Fra alle Ghanas ti regioner blev der rapporteret om tilfælde, hvor valgmaterialer til primærvalget i partiet var blevet vandaliseret, og en lang række kandidater og deres tilhængere var blevet angrebet og havde lidt fysisk overlast. Meget tyder på, at NDCs nye procedure til udvælgelse af kandidater var medvirkende til, at volden blussede op. Tidligere blev partiets kandidater udpeget gennem en topstyret proces. Men i 2010 gennemførte det andet store parti i Ghana, New Patriotic Party (NPP), et mere inkluderende format for opstillingsprocessen. Antallet af delegerede steg fra 5000 til over 140.000, så en langt bredere base af partimedlemmer nu kunne deltage i kandidatudvælgelsen. NDC ville ikke stå tilbage og udvidede antallet af sine stemmeberettigede fra 4000 til over én million. Desværre havde man hverken vilje eller evner til at håndtere den store forandring. I modsætning til NPPs fredelige primærvalg var NDCs udvælgelsesproces præget af en række voldsepisoder.

NDCs eksempel indikerer et muligt paradoks: Jo mere demokratisk kandidatudvælgelsen bliver, jo større risiko er der for voldsudgydelse. Men NPPs mere positive erfaringer med primærvalg viser samtidig, at en række andre faktorer spiller ind på, om demokratiske udvælgelsesprocedurer bliver voldelige.

En af disse faktorer er den velkendte spænding mellem medlemmernes ønske om at være med til at udpege de kandidater, der skal stemme på ved valget, og som skal repræsentere dem i de forskellige valgte organer, og partiledelsens ønske om at kontrollere, hvem kandidaterne er, herunder om det er nogen, man kan regne med, hvis tingene brænder på. Den problemstilling kendes fra mange lande.

Den er også velkendt i Sydafrika, hvor der i ANC på den ene side er stor medlemsindflydelse i kandidatudvælgelsesens første fase, men på den anden side også ofte indblanding fra partiledelsens side, ikke sjældent til de lokale medlemmers utilfredshed. Det er i det lys, man skal se aktuelle overvejelser om eventuelt at ændre ANC's beslutningsprocedurer. Den

slags overvejelser i et stærkt centralistisk parti viser klart, at man ser med stor alvor på den partiinterne vold og dens årsager.

MEGET tyder på, at volden mellem partierne og volden internt i partierne skal forstås på samme måde: Uanset om kampen om magten primært udspilles internt mellem et stort og dominerende partis forskellige fraktioner eller mellem konkurrerende partier med klare ambitioner om at komme til at bestemme, så er det kampen om at vinde magten, der er afgørende. Den kan man ønske sig af mange grunde, som kan være både ideelle og privatøkonomiske (for kandidater på alle niveauer). Men hvis man mener (med et valgkampsløgan fra Kenya), at det er »our turn to eat«, så tror man måske også, at vold er berettiget eller i hvert fald den eneste måde at blive hørt på.

Så længe vold er et almindeligt forekommende fænomen i et land, må vi desværre forvente, at politisk vold vil blive ved med at være et centralt element i kampen mellem og inden for politiske partier. Entydige og gennemsigtige procedurer for kandidatudvælgelse i partierne vil nok kunne afhjælpe nogle af frustrationerne, men det er ofte urealistisk at forvente markante forbedringer på den front. Det samme gælder den generelle voldskultur i de pågældende samfund. Før den ændres, er der ikke grund til at tro, at valgrelateret vold mindskes synderligt.

Seeberg, Merete Bech, Michael Wahman & Svend-Erik Skaaning (2016): »Candidate Selection and Intraparty Violence«. Upubliceret paper.

Fred Wanyama, Jørgen Elklit, Bodil Folke Frederiksen & Preben Kaarsholm (2014): »Ethnicity and/or Issues? The 2013 General Elections in Western Kenya«, Journal of African Elections, 13:2.

Hvad er det for faktorer, der styrker og svækker demokrati? Dette er den sidste af fire artikler, hvor forskere fra statskundskab ved Aarhus Universitet giver læserne smagsprøver på deres forskningsprojekt i konflikt og demokratisering.